

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*Hotărâre tradusă și redactată de către Direcția agent guvernamental.
Ea poate suferi modificări de formă.*

SECȚIA A DOUA

CAZUL COCU ȘI CALENTIEV v. REPUBLICA MOLDOVA

(Cererea nr.20919/05)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

9 aprilie 2019

Această hotărâre este definitivă, dar poate suferi modificări de formă.

© Această traducere îi aparține Direcției agent guvernamental din cadrul Ministerului Justiției al Republicii Moldova. Originalul se găsește în baza de date HUDOC. Orice preluare a textului se va face cu următoarea mențiune: „Traducerea acestei hotărâri a fost efectuată de către Direcția agent guvernamental din cadrul Ministerului Justiției al Republicii Moldova”.

În cauza Cocu și Calentiev v. Republica Moldova,
Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a doua), statuând într-un
Comitet compus din:
Ivana Jelić, *Președinte,*
Valeriu Grițco,
Darian Pavli, *judecători,*
și Hasan Bakırcı, *Grefier adjunct al Secției,*
Deliberând la 19 martie 2019 în camera de consiliu,
Pronunță următoarea hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 20919/05) *versus* Republica Moldova, depusă la Curte în conformitate cu Articolul 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”) de către doi cetățeni ai acestui Stat, dna Irina Cocu („reclamanta”) și dl Igor Calentiev („reclamantul”), la 16 mai 2005.
2. Reclamanții au fost reprezentați de către dl V. Iordachi, avocat în Chișinău. Guvernul Republicii Moldova („Guvernul”) a fost reprezentat de Agentul său, dl L. Apostol.
3. La 24 august 2010 cererea a fost comunicată Guvernului.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

4. Reclamanții s-au născut în 1973 și, respectiv, în 1949 și locuiesc în Chișinău.
5. În 2001 O.B. și S.C., colaboratori ai Ministerului Afacerilor Interne („MAI”), au omorât soțul reclamantei și fiul reclamantului, ambii șoferi de taxi, cu scopul de a sustrage banii pe care aceștia îi aveau asupra lor.
6. Prin hotărârea sa din 11 iulie 2002, Colegiul penal al Curții de Apel a Republicii Moldova i-a condamnat pe O.B. și S.C. la detenție pe viață. De asemenea, instanța respectivă a admis parțial acțiunile civile ale reclamanților și a obligat condamnații să-i achite reclamantei 160 lei moldovenești (MDL) (11,70 euro (EUR) la acel moment), suma de bani sustrasă de la soțul său, și 500000 de lei (36558,80 EUR) în calitate de despăgubire pentru prejudiciul moral. Reclamantului i-au fost acordați 14080 de lei (1209,50 EUR), suma sustrasă de la fiul său, și 500000 de lei în calitate de despăgubire pentru prejudiciul moral. Instanța de apel a mai

menționat că pronunțarea cu privire la celelalte capete de plângeri ale reclamanților ține de competența instanțelor civile.

7. La o dată nespecificată în dosar, reclamanții au inițiat acțiuni civile împotriva MAI și a Ministerului Finanțelor. Acțiunile au vizat rambursarea costurilor și a cheltuielilor de judecată și cele legate de înmormântarea victimelor și repararea vehiculelor lor.

8. Printr-o hotărâre din 18 martie 2003, Judecătoria sectorului Centru a obligat MAI să plătească reclamantei suma de 27340 de lei (1760 EUR) și reclamantului suma de 50050 de lei (3222,10 EUR) pentru prejudiciul material suportat. Reclamanții și MAI au depus cereri de apel.

9. Printr-o hotărâre din 16 septembrie 2003, Curtea de Apel Chișinău a casat hotărârea instanței de fond și a dispus reexaminarea cauzei.

10. După intervenirea condamnaților O.B. și S.C. în procedură, la 21 iunie 2004 Judecătoria Centru a pronunțat o nouă hotărâre. Ea i-a obligat pe O.B. și S.C. să-i plătească reclamantei 27343 lei (1901,50 EUR) și reclamantului 47190 de lei (3281,66 EUR) în calitate de despăgubiri. Reclamanții au depus apel.

11. La 5 octombrie 2004 Curtea de Apel Chișinău a menținut hotărârea primei instanțe. Reclamanții au depus recurs.

12. Printr-o hotărâre irevocabilă din 22 decembrie 2004, Curtea Supremă de Justiție a casat deciziile instanțelor inferioare și a decis să înceteze procesul. Curtea Supremă de Justiție a menționat că reclamanții beneficiaseră deja de compensarea prejudiciilor în baza hotărârii din 11 iulie 2002 a Curții de Apel a Republicii Moldova, care avea puterea de lucru judecat.

II. DREPT INTERN PERTINENT

13. Prevederile Codului de procedură penală din 24 martie 1961, în vigoare la momentul comiterii infracțiunilor, relevante pentru prezenta cauză, prevedeau următoarele:

« Articolul 280. Soluționarea acțiunii civile

Odată cu sentința de condamnare instanța de judecată, apreciind dacă sînt dovedite temeiurile și mărimea pretențiilor părții civile, admite acțiunea civilă în totul sau în parte, ori o respinge.

(...)

În cazuri excepționale, când, pentru a stabili exact suma despăgubirilor cuvenite părții civile, ar trebui amânată judecarea cauzei, instanța poate să admită, în principiu, acțiunea civilă, urmând ca asupra cuantumului despăgubirilor cuvenite să hotărască instanța civilă.

Articolul 327. Hotărârile supuse recursului

Pot fi atacate cu recurs:

(...)

3) sentințele pronunțate de Curtea de Apel;

Articolul 328. Persoanele care pot declara recurs

Pot declara recurs persoanele indicate în articolul 307 din prezentul Cod, care se aplică în mod corespunzător.

Articolul 307. Persoanele care pot declara apel

Pot declara apel:

(...)

4) partea civilă și partea civilmente responsabilă, în ce privește latura civilă;

(...) »

14. Prevederile Codului de procedură civilă din 30 mai 2003, stabilesc următoarele:

« Articolul 445. Împuternicirile și actele de dispoziție ale instanței

(1) Instanța, după ce judecă recursul, este în drept:

(...)

d) să admită recursul și să caseze decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe, dispunând încetarea procesului ori scoaterea cererii de pe rol dacă există temeiurile prevăzute la art.265 și 267;

Articolul 265. Temeiurile de încetare a procesului

:

(...)

b) într-un litigiu între aceleași părți, cu privire la același obiect și pe aceleași temeiuri s-a emis o hotărâre judecătorească rămasă irevocabilă sau o încheiere de încetare a procesului în legătură cu renunțarea reclamantului la acțiune sau cu confirmarea tranzacției dintre părți;

(...) »

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 6 DIN CONVENȚIE

15. Reclamantii pretind că, prin hotărârea sa din 22 decembrie 2004, Curtea Supremă de Justiție le-a încălcat dreptul de acces la o instanță, contrar prevederilor Articolului 6 din Convenție. Această dispoziție prevede următoarele:

« Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil (...) de către o instanță (...), care va hotărî(...)fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil (...) »

A. Admisibilitatea

16. Fără a specifica obiecții cu privire la admisibilitatea cererii, Guvernul susține, printre altele, că reclamanții nu au contestat hotărârea Curții de Apel a Republicii Moldova din 11 iulie 2002.

17. Curtea notează că argumentul Guvernului este similar cu o excepție de inadmisibilitate cu referire la neepuizarea căilor de recurs interne. Curtea consideră că această excepție este strict legată de conținutul plângerii reclamanților în baza Articolului 6 § 1 din Convenție. Pe de altă parte, Curtea notează că plângerea nu este vădit nefondată în sensul Articolului 35 § 3 a) din Convenție și că nu este inadmisibilă din vreun alt motiv. Prin urmare, ea trebuie declarată admisibilă.

B. În fond

18. Guvernul consideră că acțiunea civilă a reclamanților contra MAI și a Ministerul Finanțelor a avut același obiect ca pretențiile formulate în calitate de părți civile în procesul penal. Potrivit Guvernului, singura diferență dintre aceste acțiuni judiciare au fost părțile pârâte. De asemenea, potrivit Guvernului, pârâții în acțiunea civilă în cadrul procesului penal au fost autorii infracțiunii, O.B. et S.C., în timp ce în cadrul procesului civil pârâții au fost MAI și Ministerul Finanțelor. Guvernul menționează că, în prezenta cauză, Curtea Supremă de Justiție în mod corect a menționat că exista deja o hotărâre irevocabilă. Potrivit Guvernului, Curtea Supremă de Justiție a considerat că scopul real al reclamanților a fost contestarea hotărârii Colegiului penal al Curții de Apel a Republicii Moldova, care, conform Curții Supreme, deținea puterea lucrului judecat.

19. Reclamanții contestă poziția Guvernului și consideră că ei au avut dreptul să dispună de căi de atac oferite de sistemul judiciar intern, *id est* o acțiune civilă pentru compensarea pretinsului prejudiciu restant. Ei susțin că, prin hotărârea sa din 11 iulie 2002, Curtea de Apel s-a pronunțat doar cu privire la o parte din pretențiile pecuniare formulate și că este de datoria instanțelor civile să se pronunțe asupra celorlalte pretenții.

20. Curtea menționează că Articolul 6 § 1 din Convenție garantează fiecăruia dreptul la judecarea cauzei sale de către o instanță care va hotărî cu privire la încălcarea drepturilor și a obligațiilor sale cu caracter civil (a se vedea *Golder v. Regatul Unit*, 21 februarie 1975, § 36, seria A nr. 18, și *Zubac v. Croația* [MC], nr. 40160/12, § 76, 5 aprilie 2018).

21. În prezenta cauză, trebuie menționat că reclamanții au avut posibilitatea să inițieze o acțiune în judecată și că ei au recurs la acționarea MAI și a Ministerul Finanțelor în fața instanțelor naționale pentru a le fi despăgubite cheltuielile de judecată, precum și cele legate de înmormântarea victimelor și repararea vehiculelor (a se vedea paragraful 7 *supra*).

22. Curtea observă că această posibilitate în sine nu satisface toate cerințele Articolului 6 § 1. De asemenea, trebuie constatat faptul că gradul de acces oferit de către legislația națională este suficient pentru a-i asigura individului „dreptul la o instanță”, ținând cont de preeminența dreptului într-o societate democratică (a se vedea *Ashingdane v. Regatul Unit*, 28 mai 1985, § 57, seria A nr. 93). Curtea menționează că scopul Convenției este de a proteja drepturile nu teoretice sau iluzorii, ci concrete și eficiente (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Airey v. Irlanda*, 9 octombrie 1979, § 24, seria A nr. 32, și *García Manibardo v. Spania*, nr. 38695/97, § 43, CEDO 2000-II).

23. Curtea amintește, *inter alia*, că ea nu trebuie să se substituie instanțelor interne și că este în primul rând de datoria autorităților naționale, în special a curților și a tribunalelor, să interpreteze legislația internă (a se vedea *Brualla Gómez de la Torre v. Spania*, 19 decembrie 1997, § 31, *Culegere de hotărâri și decizii 1997-VIII*, și *Edificaciones March Gallego S.A. v. Spania*, 19 februarie 1998, § 33, *Culegere 1998-I*). Rolul Curții se limitează la verificarea compatibilității efectelor unei astfel de interpretări cu Convenția. De asemenea, Curtea amintește că acest lucru este valabil în special cu referire la interpretarea de către instanțe a normelor procedurale, *e.g.* termenele care reglementează depunerea documentelor sau exercitarea căilor de atac (a se vedea *Tejedor García v. Spania*, 16 decembrie 1997, § 31, *Culegere 1997-VIII*). În cele din urmă, ea reafirmă că legislația referitoare la formalitățile și termenele care trebuie respectate pentru a formula un recurs urmărește scopul de a asigura o bună administrare a justiției și de a respecta, în special, principiul securității raporturilor juridice și că justițiabilii trebuie să se aștepte ca aceste norme să fie aplicate. Cu toate acestea, legislația respectivă sau punerea ei în aplicare nu trebuie să împiedice justițiabilul să se prevaleze de o cale de recurs disponibilă (a se vedea *Aepi S.A. v. Grecia*, nr. 48679/99, § 23, 11 aprilie 2002).

24. În continuare, Curtea amintește că dacă reclamantul eventual dispune de mai mult de o cale de recurs eficientă, el trebuie să aleagă una din ele (a se vedea *Aquilina v. Malta* [MC], nr. 25642/94, § 39, CEDO 1999-III). Astfel, în cazul în care o cale de recurs a fost exercitată, utilizarea altei căi care urmărește același scop nu este necesară (a se vedea *Micallef v. Malta* [MC], nr. 17056/06, § 58, CEDO 2009). Este de datoria reclamantului să utilizeze remediul cel mai potrivit pentru cauza sa. În concluzie, dacă dreptul național prevede mai multe remedii paralele care se încadrează în mai multe domenii ale dreptului, reclamantul care a încercat să obțină redresarea unei presupuse încălcări a Convenției prin intermediul unui remediu, nu trebuie să utilizeze alte remedii pentru atingerea aceluiași scop (a se vedea *Jasinskis v. Letonia*, nr. 45744/08, §§ 50 și 53-54, 21 decembrie 2010).

25. În prezenta cauză, Curtea constată că, în cadrul procesului penal, Curtea de Apel a Republicii Moldova a satisfăcut parțial acțiunile civile ale părților în litigiu și a obligat condamnații să le plătească reclamantilor

despăgubiri pentru prejudiciile materiale (banii sustrași de la victime) și pentru prejudiciile morale. De asemenea, Curtea de Apel a notat că este responsabilitatea instanțelor civile să se pronunțe cu privire la alte solicitări ale reclamanților (a se vedea paragraful 6 de mai sus).

26. De asemenea, Curtea constată că reclamanții și-au epuizat recursul indicat în hotărârea pronunțată de Colegiul penal al Curții de Apel a Republicii Moldova cu referire la restul sumelor pretinse pentru prejudiciul material, respectiv prin intentarea unei acțiuni în judecată în fața instanțelor civile (a se vedea paragraful 7 de mai sus).

27. Curtea amintește că, în mod cert, dreptul de acces la o instanță nu este absolut și că poate impune limitări implicit admise, deoarece prin natura sa el necesită o reglementare din partea Statului. Elaborându-și legislația într-un asemenea mod, Statul se bucură de o oarecare marjă de apreciere. Cu toate acestea, limitările aplicate nu pot să restricționeze accesul unei persoane într-o măsură care ar afecta însăși esența acestui drept. Cu toate acestea, ele nu se conciliază cu Articolul 6 § 1 decât doar dacă acestea urmăresc un scop legitim și dacă există un raport rezonabil de proporționalitate dintre mijloacele utilizate și scopul urmărit (a se vedea *F.E. v. Franța*, 30 octombrie 1998, § 46, *Culegere 1998-VIII, Yagtzilar și alții v. Grecia*, nr. 41727/98, § 26, CEDO 2001-XII, și *Zubac*, pre-citată, § 78).

28. În acest sens, Curtea observă că, în decizia sa din 22 decembrie 2004, Curtea Supremă de Justiție a constatat că reclamanții obținuseră despăgubiri prin hotărârea din 11 iulie 2002 a Curții de Apel a Republicii Moldova. De asemenea, Curtea constată că în baza articolelor 445 și 265 din Codul de procedură civilă, Curtea Supremă de Justiție a decis să înceteze procesul civil deoarece sentința pronunțată de către Colegiul penal al Curții de Apel a Republicii Moldova avusese puterea de lucru judecat în raport cu acțiunile exercitate de către reclamanți în fața instanțelor civile. Ca și Guvernul, Curtea consideră că recunoașterea puterii lucrului judecat avea un scop legitim, acesta vizând, indubitabil, asigurarea securității raporturilor juridice în materie civilă. Dacă acest obiectiv se bazează pe legitimitate, el trebuie să fie supus unei din cele mai minuțioase analize, exact ca și concluziile Curții de Apel pronunțate în cauza penală. În prezenta cauză, rolul Curții nu este de a verifica articolele 445 și 265 din Codul de procedură civilă, ci dacă modul în care Curtea Supremă de Justiție a decis să înceteze cauza, aplicând dispozițiile legale cu privire la puterea lucrului judecat, a respectat dreptul de acces al reclamanților la o instanță (a se vedea *Yagtzilar și alții*, pre-citată, § 25).

29. În continuare, Curtea observă că, în conformitate cu decizia pronunțată de către Curtea de Apel în cauza penală, reclamanții nu au obținut decât despăgubiri parțiale pentru prejudiciile materiale pretinse, instanța de apel notând că era de competența instanței civile să se pronunțe cu privire la celelalte pretenții ale reclamanților. Cu toate acestea, Curtea

Supremă de Justiție a decis să caseze hotărârea instanței de fond și decizia Curții de Apel Chișinău și să înceteze procesul civil.

30. Curtea notează că, deși din articolul 265 din Codul de procedură civilă rezultă că recunoașterea puterii de lucru judecat necesită un triplu test de identificare, *id est* a părților, a obiectului și a temeiurilor a două acțiuni (a se vedea paragraful 14 *supra*), Curtea Supremă de Justiție a respins acțiunile reclamanților intentate în fața instanțelor civile fără a da explicații cu referire la identitatea părților, a obiectului și a temeiurilor acțiunilor civile în fața instanțelor penale (a se vedea paragraful 12 *supra*). Curtea Supremă nu a dat o apreciere nici sumelor alocate în cadrul cauzei penale de către Curtea de Apel a Republicii Moldova pentru prejudiciile materiale, nici competenței de înaintare a unui recurs în procedura civilă pentru a obține despăgubiri pentru alte prejudicii.

31. În lumina celor ce preced, Curtea consideră că reclamanții au fost privați de orice posibilitate de a beneficia de restul sumelor pretinse pentru prejudiciul material ca urmare a refuzului Curții Supreme de Justiției de a examina temeinicia acțiunilor lor civile în fața instanțelor civile. Ea constată că legislația națională oferea la momentul respectiv un recurs adecvat și eficient în materie civilă care trebuia epuizat de către reclamanți pentru a obține o soluție definitivă cu privire la acțiunile lor civile, de care ei s-au prevalat. De asemenea, Curtea constată că reclamanții nu au fost obligați să epuizeze căile de recurs penale disponibile, deoarece ei dispuneau de un recurs accesibil și eficient în fața instanțelor civile. În cele din urmă, Curtea constată că, prin decizia de a înceta procesul, Curtea Supremă de Justiție a eșuat să mențină un raport de proporționalitate rezonabil între mijloacele utilizate și scopul urmărit.

32. Prin urmare, Curtea respinge excepția de neepuizare a căilor de recurs interne invocată de către Guvern și hotărăște că a avut loc încălcarea Articolului 6 § 1 din Convenție.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 1 A PROTOCOLULUI NR. 1 LA CONVENȚIE

33. Invocând Articolul 1 din Protocolul 1 din Convenție, reclamanții se plâng de încălcarea dreptului lor de proprietate din cauza refuzului Curții Supreme de Justiție de a examina acțiunile lor în despăgubire.

34. Curtea relevă că acest capăt de cerere este legat de cel examinat mai sus și că el de asemenea trebuie declarat admisibil. Cu toate acestea, având în vedere concluziile sale în baza Articolului 6 § 1 din Convenție, ea nu ar putea specula cu referire la rezultatul acțiunii în cazul în care exigențele dreptului de acces la o instanță ar fi fost respectate de către instanțele naționale.

35. Prin urmare, ea consideră că nu este necesar să examineze fondul plângerii formulate în baza Articolului 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție (a se vedea *Brezeanu v. România*, nr. 10097/05, §§ 27 și 28, 21 iulie 2009).

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

36. Potrivit Articolului 41 din Convenție,

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a Protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înaltei Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă.”

A. Prejudiciul

37. Reclamantii solicită 5000 EUR pentru prejudiciul moral.

38. Guvernul consideră această sumă excesivă.

39. Pronunțându-se în echitate, Curtea consideră rezonabil să acorde fiecărui reclamant câte 3000 EUR pentru prejudiciul moral.

B. Costuri și cheltuieli

40. De asemenea, reclamantii solicită 1260 EUR pentru costurile și cheltuielile suportate în fața Curții. În susținerea pretențiilor lor, ei prezintă o copie contractului încheiat cu avocatul lor, precum și un raport detaliat al orelor de lucru prestate de cel din urmă.

41. Guvernul consideră aceste pretenții excesive și că numărul de ore indicat este prea mare.

42. Potrivit jurisprudenței Curții, un reclamant are dreptul la rambursarea costurilor și cheltuielilor doar în măsura în care s-a demonstrat că acestea au fost suportate realmente în mod necesar în limita unui quantum rezonabil. Având în vedere documentele aflate în posesia sa și criteriile de mai sus, în prezenta cauză Curtea consideră rezonabil să le acorde reclamantilor suma solicitată integral, *id est* 1260 EUR, pentru cheltuielile în procedura în fața sa.

C. Dobânzile de întârziere

43. Curtea consideră oportun ca rata dobânzilor de întârziere să fie stabilită conform ratei dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Declară* cererea admisibilă;
2. *Hotărăște* că a avut loc o încălcare a Articolului 6 § 1 din Convenție;
3. *Hotărăște* că nu este necesară examinarea plângerii formulate în baza Articolului 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție;
4. *Hotărăște*
 - a) că Statul reclamat trebuie să le plătească reclamanților, în termen de trei luni, următoarele sume care urmează a fi convertite în lei moldovenești la rata aplicabilă la data transferului:
 - i. EUR 3000 (trei mii de euro) fiecărui reclamant, plus orice taxă care poate fi percepută, pentru prejudiciul moral,
 - ii. EUR 1260 (una mie două sute șaiszeci de euro) reclamanților în comun, plus orice taxă care poate fi percepută, pentru costuri și cheltuieli;
 - b) că, la expirarea celor trei luni menționate mai sus și până la executarea hotărârii, urmează să fie achitată o penalitate adițională sumelor de mai sus, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;
5. *Respinge* restul pretențiilor cu privire la satisfacția echitabilă.

Redactată în limba franceză și notificată în scris la 9 aprilie 2019, în conformitate cu Articolul 77 §§ 2 și 3 din Regulamentul Curții.

Hasan Bakırcı
Grefier adjunt

Ivana Jelić
Președinte